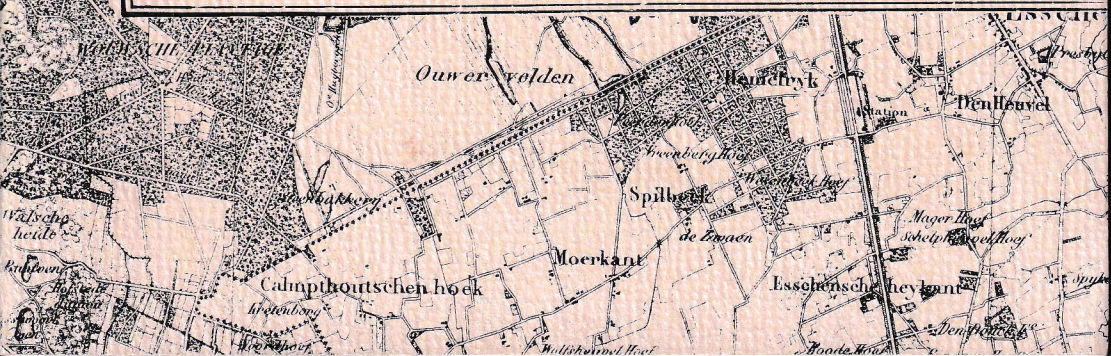

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

Bevrijdingsnummer 1 / 2 - 85

De bevrijding in vogelvucht

Toen in mei 1940 de Duitse troepen Nederland binnenvielen, kon niemand vermoeden, dat het ruim vier jaar zou duren voor het zuidelijk deel van Nederland weer bevrijd zou zijn en vijf jaar voor heel Nederland opnieuw de vrijheid zou verkrijgen.

Na jaren onder het Duitse juk te hebben geleefd, waarbij men het ene verbod na het andere kreeg opgelegd, begon in de zomer van 1944 de opmars vanaf Normandië in de richting van Nederland.

Na lange en bloedige gevechten, duurde het tot 25 augustus voor Parijs werd bevrijd. Na die bevrijding bleef het een aantal dagen rustig aan het noordelijk front in Frankrijk. In die adempauze werden achtergebleven Duitse weerstandsnesten opgeruimd, vonden hergroeperingen plaats en werden de bruggehoofden over de Seine versterkt en uitgebreid.

Montgomery's 21e Legergroep maakte zich gereed voor de volgende sprong. Het was 29 augustus toen de tanks weer in beweging kwamen. Ze joegen over de Franse wegen, ondervonden nauwelijks enige tegenstand van de Duitsers, die nog geen tijd hadden gekregen om te bekomen van de nederlagen in de voorafgaande weken. Op 30 augustus viel Beauvais, op 31 augustus Amiens, op 1 september Arras en op 2 september stonden de troepen aan de Belgisch-Franse grens. Een grens, die door de voortsnellende tankbemanningen ternauwernood werd opgemerkt. Op 3 september stonden de troepen al in Brussel. Op de ochtend van de 4e september arriveerden de Britse troepen in Antwerpen. Toen dit nieuws in Nederland doordrong, brak er paniek uit onder de NSB-ers, bang voor de verwachte "bijltjesdag". Nederland stond al klaar met vlaggetjes in de hand, gereed om de bevrijders toe te juichen (1).

GEBREK

De bliksemsnelle opmars van de geallieerden kwam echter tot stilstand. Benzinegebrek was er de oorzaak van dat de tanks niet meer verder konden. Montgomery was er van overtuigd dat, als hij in één stoot over de Rijn kon gaan, de oorlog nog voor de winter beëindigd kon worden. Eisenhower daarentegen was voorzichtiger; hij meende dat een op-

mars over de breedte van het front een goede basis moest scheppen voor een definitieve zege.

De opmars van de geallieerden kwam hier tot staan en de Duitse troepen kregen de gelegenheid om zich achter het Albertkanaal te hergroeperen. Hadden de geallieerden kans gezien om verder op te rukken, dan was waarschijnlijk begin september ook Wouw nog van de Duitse troepen bevrijd.

Pas op 2 oktober wonnen de Canadezen en Britten weer terrein. Brasschaat werd op 3 oktober veroverd en Nederlands Putte op 6 oktober. Een dag later stonden de troepen in Hoogerheide, waar de gevechten begonnen om de landengte naar Zuid-Beveland te veroveren.

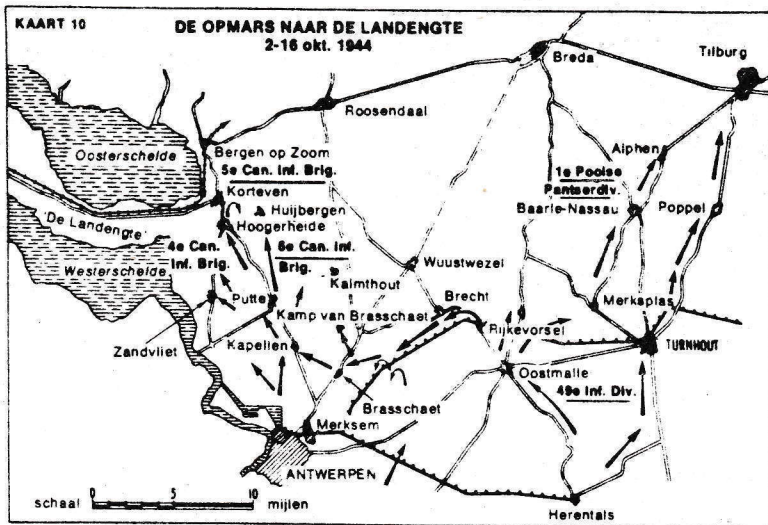
Zuid-Beveland en Walcheren moesten zo snel mogelijk in geallieerde handen komen om op die manier de Westerschelde vrij te maken, zodat bevoorradingsschepen de haven van Antwerpen zouden kunnen bereiken. De Duitsers hadden dat echter snel doorzien, want ze verdedigden dit gebied met alle wapens die ze nog voorhanden hadden.

Toen bleek, dat het Ruhrgebied niet op korte termijn veroverd kon worden, gaf Montgomery op 9 oktober het Canadese 1e Leger opdracht om zich volledig te concentreren op de opening van de haven van Antwerpen. De troepen werden geconcentreerd en op 17 oktober was de Canadese 4e Pantserdivisie ten noordoosten van Antwerpen zover, dat ze gereed waren. Op 20 oktober zette Foster de aanval in de richting van Essen en Bergen op Zoom in.

GRENS

Op de 22e viel Essen al in geallieerde handen. Maar de Duitse tegenstand werd sterker. Het Vijftiende Leger en het Eerste Parachutistenleger probeerden contact te houden met de strijdkrachten op de landverbinding tussen Zeeland en Brabant.

In de gemeente Wouw was lang tevoren al een tankgracht gegraven met de nodige verdedigingswerken (2). Doel van de gracht was om de vijand, die men vanuit het noorden verwachtte, tegen te houden of minstens enige tijd oponthoud te geven. Toen bleek, dat de aanval niet uit het noorden maar uit het zuiden kwam, moesten in allerijl maatregelen worden genomen. Waarschuwingen gingen uit dat bij het terugtrekken van de troepen rekening gehouden moest worden met mijnevelden achter de gracht.

Een kaartje waarop de opmars van de geallieerden vanaf Antwerpen naar onze gemeente goed te volgen is. (Uit het boek: de Slag om Antwerpen en de Schelde 1944-'45 van J.L. Moulton).

TROEPEN

Uit de Albrecht-rapporten (3), een deel van het spionage-archief, weten we iets over de Duitse troepen, die in de gemeente Wouw gelegerd waren. Die gegevens werden waarschijnlijk doorgegeven door de groep van kapelaan Froger uit Heerle. In een rapport van 23 mei 1944 staat te lezen dat er in Wouw geen troepen zijn, in Heerle bij Wouw zijn eveneens geen troepen en in Pindorp oftewel Nieuwdorp zijn geen troepen.

*"In West-Brabant worden en zijn op vele plaatsen versper-
ringen aangebracht door middel van de reeds meer genoemde
boomenplanterij. Deze versperringen sluiten zich aan bij de
reeds bestaande, zoals huizen, boomengroepen, dijken, wa-
terlopen en dergelijke. Over het algemeen wordt er goed
aan gedaan om voor een eventueele landing vanuit de lucht,
eerst het betrokken terrein te fotografeeren". (4).*

Van 29 april 1944 dateert een melding over Moerstraten waarin wordt gezegd dat er in de school naast de kerk on-
geveer 60 manschappen Armenen zitten (5).

SLECHT MOREEL

In hetzelfde Albrecht-archief is een bundel rapporten waar-
op de situatie op 8 augustus 1944 wordt doorgegeven.

*"Heerle (gem. Wouw) Noord-Brabant. Er zijn hier + 5 30 tons
tanks, bewapend met 1 kanon van middelbaar kaliber en + 9
gepantserde 2-persoons vechtwagens Renault, bewapend met
een zware mitrailleur. De tot deze pantserformaties behoo-
rende troepen zijn + 130 man. Voor het meerendeel gekleed
in zwarte overall, anderen met zwarte broek en grijze veld-
jas met witte uitmonstering. De troepen zijn Polen, Tsjecho-
Slowaken, Duitsers en Nederlanders. Het moreel is slecht.
De geheele afdeeling is afkomstig uit Lier bij 's-Gravenha-
ge. Met de afdeelingen in Kruisland en Stampersgat vormen
zij één commando". (6).*

Op dezelfde datum wordt in Wouw een kleine afdeling Rode-
kruistropen gesignaleerd met een sterkte van 20 man. Op
19 augustus blijkt een groep wielrijders die in Wouw was on-
dergebracht naar Frankrijk te zijn vertrokken. Dat gebeurde
in de nacht van 17 op 18 augustus.

NIEUWE TROEPEN

Tegen de tijd dat de geallieerden aan de Nederlands-Belgi-

sche grens kwamen, arriveerden er ook nieuwe Duitse troepen in Wouw. Op 19 oktober meldde de groep Albrecht dat er 600 man aangekomen was in Wouw die opgerukt zijn naar Wouwse Plantage, waar 20 tot 30 tanks opgesteld stonden in het gebied nabij de Vijfhoek en in het gebied bij Zoomvliet. De staf van de pantserafdeling kwam in een boerderij van de Wouwse Hil te zitten. Hier was ook een radio-station en zaten de hogere officieren (7).

Een dag later werd de exacte positie van de artillerie in Pindorp doorgegeven. Langs de Koedreef stond een batterij, bij de Zurenhoek één, twee in het Centrum en één bij de Oostrand van de Plantage. Verder worden nog vier batterijen beschreven, waarbij echter de plaats niet met name wordt genoemd. In het huis tegenover de kerk van Pindorp had verder een generaal zijn kwartier gevestigd.

Daags daarop wordt melding gemaakt dat zware artillerie in Pindorp vuurt op de Kreekrakdam, evenals artillerie vanuit Halsteren.

GEVECHTEN

Toen de eerste Canadezen op 23 oktober de grens tussen Essen en Wouw naderden in de buurt van Hoevesteijn, stonden de Duitsers aan de tankval klaar om ze warm te ontvangen. In een schrijven aan de militaire commissaris van het district Roosendaal noemt de gemeente 24 oktober als het moment waarop de bevrijders voet op Wouwse grond zetten (8). Daarmee begonnen de harde gevechten van de Lake Superior, de Argyll and Sutherland Highlanders en de Lincoln and Wellands om de gemeente Wouw te bevrijden (9).

De gevechten om door het gebied van de Paardendreef en de Mariabaan te komen waren hard en duurden lang. In dit gebied vonden de bevrijders geen enkele dekking. Vanaf Haink en de Besterd hadden de Duitsers een goed overzicht op dit gebied en de tanks, die niet door de drassige velden konden rijden, vormden een gemakkelijke prooi voor het Duitse geschut. De 2½ kilometer die de Canadezen scheidden van het dorp Wouwse Plantage moest inderdaad in een man tegen man gevecht veroverd worden. Het duurde nog tot de avond van de 25e oktober voor Wouwse Plantage bereikt werd (10).

Toen kwamen de Canadezen vanaf Huijbergen het dorp binnen, want de Algonquins hadden eerst de bossen gezuiverd en

trokken toen naar de steenfabriek in Wouwse Plantage, terwijl de C-compagnie van de Lake Superior om het dorp heentrok naar dezelfde fabriek. Om half zes 's avonds zouden ze hier de brug over de Zoom hebben bereikt.

Vooraf dankzij de dodelijke vlammenwerpers werd hier succes geboekt. Op de avond van de 25e was het dorp bevrijd en kon majoor Stanley opmerken dat de slag om Wouwse Plantage voorbij was.

Op diezelfde dag meldde de Albrecht spionagegroep dat het stafkwartier van de generaal in Heerle was stukgeschoten en dat de hele staf naar het noorden was getrokken. (11). Aan die terugtrekking was men ook al eerder begonnen, want uit enkele Engelse stukken weten we dat de troepen al rond de 16e oktober met het terugtrekken begonnen.

"Tpr. in the WOUWSCHE PLANTAGE withdrawn on the lines running from WOUW - ROOSENDAAAL (D/4/7231). Only a very small detachment has been left behind. The general with the HQ of about 1000 tps carried out a further withdrawal. The Germans have lost 60 % of their effectives in WESTERN Brabant." (12).

TANKGRACHT

Op de 26e stonden de troepen van Canadezen en Engelsen voor de tankgracht in Wouwse Plantage en was het bosgebied grotendeels bevrijd. Met Plantage-Centrum had men weinig moeite. Maar op de kruising Balsebaan-Zoomvlietweg raakte een Canadese compagnie ingesloten en er moesten snel maatregelen genomen worden om deze Algonquins te ontzetten.

Vanaf de steenfabriek in Wouwse Plantage vertrok de hulp. In enkele uren werd een overgang over de tankgracht gemaakt en een brug over de Zoom geslagen. Tegen de avond was de compagnie ontzet, al moesten er wel verschillende gewonden worden afgevoerd en doden worden begraven. Hier werd een uitvalsbasis voor de aanval op Bergen op Zoom ingericht. Bij de Wouwse Hil vocht zich inmiddels het Lake Superior Regiment over de tankgracht om zo snel mogelijk de weg Bergen op Zoom - Breda te bereiken om op die manier de afvoer van de Duitse troepen te voorkomen. Het grote probleem hier was het overtrekken van de "tankval". De infanterie had er weinig moeite mee, maar de tanks des te meer. Het zou daarom nog een dag duren voor het zwaardere materiaal door kon stoten. Toen dat op 27 oktober kon, was er geen

houden meer aan en snel rukten de troepen verder op tot aan de spoorlijn Bergen op Zoom - Roosendaal (9).

VERNIELINGEN

De terugtrekkende Duitsers lieten overal een spoor van vernielingen na en ook het geallieerde vuur deed geen goed aan de gebouwen. Het gebied van Haink, de Besterd, Maria-baan en Paardendreef werd bijna helemaal met de grond gelijk gemaakt. De molen in Wouwse Plantage werd zodanig beschadigd dat hij niet meer werd opgebouwd. De Gertrudiskerk in Heerle werd een flinke bouwval. En bijna geen huis of woning bleef gespaard.

Toen de Duitse troepen in Wouw vernamen dat de vijand over de tankval ging en oprukte naar Wouw, was dat het sein om de springlading onder de Lambertustoren tot ontploffing te brengen. Het werk van eeuwen ging in enkele seconden verloren (13).

Ook in de nacht van 27 op 28 oktober werden er overal vernielingen aangericht. Boerderijen werden in brand geschoten om voor de naderende vijand vooral geen voorraad achter te laten, terwijl de rook een gordijn vormde, waarachter de Duitse troepen zich terug konden trekken.

Vanaf nieuwe stellingen werd bovendien uit louter vernielzucht op alles geschoten wat boven de grond uitstak.

WOUW

In de ochtend van 28 oktober gingen de Britse troepen over de spoorlijn Roosendaal-Bergen op Zoom en begonnen met de verovering van het dorp Wouw. De troepen die via de Akkerstraat kwamen, werden vanaf de Bergsebaan beschoten. De Duitsers moesten steeds hun stellingen prijsgeven en het dorp werd stap voor stap ingenomen en gezuiverd. "The Kings Own" waren de mannen die om kwart over drie het centrum van het dorp Wouw bereikten, maar het duurde toch nog tot de avond voor het hele dorp Wouw bevrijd was. (14).

Dat wilde overigens niet zeggen dat er geen gevaar meer te duchten was. Granaten floten nog over en vanaf Vinkenbroek werd het dorp met fosfor bestookt. Dat kostte niet alleen veel energie om de steeds uitbrekende branden te blussen, maar ook het restant van de kerk ging daardoor verloren. Dat gebeurde op 29 oktober. Aan blussen viel niet meer te denken en de mensen die onder de kerk in de

kelder zaten moesten vlug een ander onderkomen zoeken.

HEERLE

De bevrijding van Heerle ging heel wat gemakkelijker. Via Westelaar en Zoomvliet rukten de geallieerden hier op. Bij de Vijfhoek vonden ze nog wel een Duitse troepenafdeling maar na een kort, fel gevecht werden de Duitsers hier verdreven en vrij gemakkelijk kon het dorp toen door de Governor General's Foot Guards met de B-compagnie van de Lake Superiors worden bevrijd. Al spoedig stonden de troepen aan de Hazelaar en trokken in de richting van Moerstraten. Het dorp Heerle had ook flink van de granaten te lijden gehad. De pastorie, waar de Duitse staf had gezeten, was beschoten vanuit de lucht en de woning van meester Plevier zag er ook vreselijk uit. De toren van de kerk leek wel een vergiet. De Duitsers hadden geprobeerd de spits er af te schieten, maar dat was niet gelukt, wel waren er gaten dwars door het dak heen.

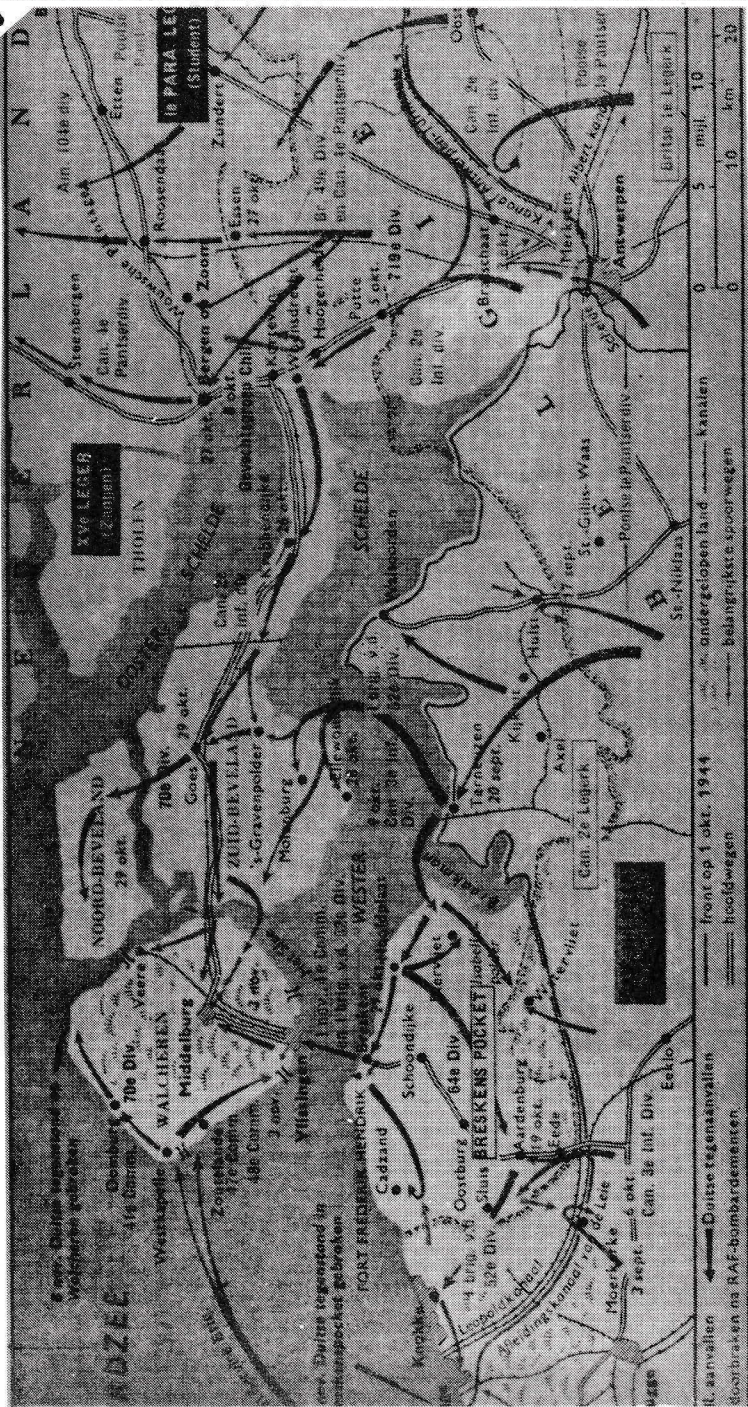
MOERSTRATEN

Het dorp Moerstraten werd door twee compagniën van de Lake Superiors aangevallen, samen met de Governor General's Foot Guards en de Canadian Grenadier Guards. Deze laatste groep bevrijdde het dorp. De eerste compagnie trok dwars door het Laag naar Oudemolen aan de weg Halsteren-Steenbergen en langzaam werd opgerukt in de richting Steenbergen. Tot 2 november maakten ze in de modder, het veen, de sloten en kanaaltjes bijna geen vorderingen en op die dag werden ze vervangen door de troepen van de 10e Brigade. Bij Welberg en Dassenberg volgden daarna nog felle gevechten, maar uiteindelijk viel ook Steenbergen op zaterdag 4 november.

Ook in Moerstraten liet de oorlog sporen na. Het historische gebouw, de herberg "De Kapel" werd zodanig beschadigd dat reparatie niet meer mogelijk was. De kerk was al eerder flink beschadigd en door de val van een V 2 in de Hellegatsestraat enige tijd voor de bevrijding, was er in Moerstraten geen ruit heel gebleven.

Kort na de bevrijding kreeg Moerstraten bovendien nog een beschieting te verduren vanuit Welberg.

Volgens stukken van de gemeente zou de totale bevrijding van de gemeente Wouw gesteld kunnen worden op 30 oktober

Een kaartje van de aanval van de Canadezen en Britten op Wouwse Plantage en Bergen op Zoom. Het kaartje is afkomstig uit het boek *Historie van de Tweede Wereldoorlog van Sir Basil Liddell Hart e.a.*

om 10.00 uur (8). Waarschijnlijk waren echter toen in het Laag tegen de grens met Steenberghe de gevechten nog in volle gang, want het was bepaald niet eenvoudig om door dit gebied heen te komen.

SCHADE

Toen de Duitsers voorgoed vertrokken waren, werd het tijd om de schade in de verschillende dorpen op te nemen. In het archief bevindt zich nog een lijst waarop per kerkdorp de schade is vermeld. Uit een brief van 4 juli 1945 aan de secretaris van de commissie Voorziening in Roosendaal weten we nog precies hoe groot de schade per kerkdorp was (15). Hieronder het lijstje van deze schades:

Totaal verwoest:	Moerstraten	11
	Plantage	30
	Wouw	34
	Heerle	11
		<u>86</u>
Zwaar beschadigd:	Wouw	64
	Heerle	82
	Plantage	82
	Moerstraten	13
		<u>241</u>
Licht beschadigd:	Wouw	+ 300
	Heerle	+ 250
	Plantage	+ 160
	Moerstraten	+ 100
		<u>+ 810</u>

Daarnaast wordt vermeld dat er ook nog eens 40 noodwoningen gebouwd zullen worden in de loop van de eerste maanden. Deze cijfers komen niet overeen met de getallen die in de verschillende kranteartikelen worden genoemd. Zo schreef Brabants Nieuwsblad in 1948 over de verwoesting en wederopbouw van Wouw (16):

"Ondanks het feit dat Wouw tot de zwaarst getroffen gemeenten behoort, is de wederopbouw voor een groot gedeelte afgewerkt. Van de 1350 woningen waren er 65 verwoest, 182 zeer zwaar, 320 zwaar en 618 licht beschadigd. Verder waren er 77 boerderijen totaal verwoest. De totale schade werd geschat op ruim 10 miljoen gulden".

In 1954 schreef dezelfde krant over de gemeente Wouw en de verwoesting en gaf daarbij de volgende cijfers: (17)
"Verwoest waren: 1 kerk, 61 woonhuizen en 49 boerderijen. Zwaar beschadigd: 182 woonhuizen, 49 boerderijen, 2 kerken, 2 fabrieken en 3 openbare gebouwen. Licht beschadigd: 320 gebouwen. Nog was het leed niet geleden want na de bevrijding stuurden de Duitsers hun afzichtelijke V 1's op het reeds zo gehavende gebied. In Wouw kwamen er ongeveer 90 neer, waardoor het aantal burgers dat de dood vond tot 27 steeg. Aan geallieerde zijde sneuvelden 38 soldaten".
 Dit aantal klopt niet, want als U dit verhaal vergelijkt met het aantal burgers dat werd gedood ten gevolge van de oorlogshandelingen, zult U zien dat dit een stuk hoger ligt. Ook het aantal van 38 soldaten is niet correct. Wij verwijzen hiervoor naar de beide in dit boekje opgenomen artikelen.

ALGEMENE TOESTAND

Op 3 november 1944 rapporteerde de burgemeester van Wouw over de algemene toestand in de gemeente aan de commissaris van de Koningin in Eindhoven (18). Uit dat rapport kunnen we ons een beeld vormen van de situatie in de gemeente Wouw. Met betrekking tot de algemene voedselverstrekking schrijft Wouws eerste burger dat er tot op dat moment geen ernstige klachten zijn, maar dat de toestand precair dreigt te worden omdat enorme voorraden graan door brand verloren zijn gegaan.

De huisvesting is chaotisch te noemen want 2/3 van de huizen is zonder vensterglas of de daken zijn er vernield. Die toestand was des te meer chaotisch omdat er nogal wat vluchtelingen uit Steenberg en in de gemeente Wouw verbleven. De burgemeester had van de Commissaris een vragenlijst gekregen, want hij nummerde zijn antwoorden netjes. Zo weten we uit een van zijn antwoorden dat nog niet alles over de verwoesting bekend was. De burgemeester wist niet hoe de toestand van de kerk in Moerstraten was. Die van Heerle en Pindorp noemde hij "deerlijk gehavend" en de historische RK kerk van de parochie Wouw, "totaal verwoest".

Het onderwijs in de gemeente stond volledig stil omdat de schoolgebouwen óf bezet, óf onbruikbaar waren. Het gemeentehuis was flink beschadigd en de secretarie was gevestigd in het woonhuis van secretaris Verpaalen in de woning A 302

tegenover de kerk. De bezetting bestond uit de burgemeester, de secretaris en twee ambtenaren.

De houding van de geallieerden was op dat moment uiterst correct en van zwarte handel was nog niets te merken. De gemeente had uiteraard ook onder de bezetting en bevrijding geleden, want niet alleen het gemeentehuis was zwaar beschadigd, maar er waren ook geen contacten meer beschikbaar terwijl slechts weinig goederen van de Duitse Weermacht in beslag genomen waren. Datgene wat er was, werd door de Engelsen aan de getroffen bevolking ter beschikking gesteld.

BEHOEFTE

Vijf dagen later, op 8 november, verzocht de Wouwse burgemeester om een aantal dringend noodzakelijke behoeften. Zo was er voor de reparatie van de ongeveer 1000 beschadigde woningen behoefte aan glas, cement, kalk, hout, dakpannen en asphalt. (14).

Levensmiddelen die direct noodzakelijk waren, waren boter, vet, gist en zout.

Ook aan kleding en dekens was gebrek, want de burgemeester vroeg met de grootste spoed onder- en bovenkleding voor ongeveer 1000 mensen en bovendien speciale kinder- en babygoederen en 500 dekens.

Tenslotte was er behoefte aan medicamenten: "Jodetun Kalicum, Tinctura Jodii, Ephedrine en verband. En vooral insuline" (20).

ORDEDIENST

De Ordedienst, onder leiding van J.C. van Wezel, begon direct na de bevrijding met de activiteiten. Er werd naar een ruimte gezocht en die werd gevonden in een opkamtje bij mejuffr. M. Meyer in de Roosendaalsestraat. Een van de eerste taken was het registreren van de mensen die bij de OD waren, waarna begonnen werd met het ophalen van de NSB-ers. Die werden in de kelder onder de kerk opgesloten of ze konden komen helpen bij het opruimen van de ravage in de straten. De meesten kozen voor dat laatste, want in de kelder van de kerk stonk het erg naar brandlucht. Op 31 oktober kreeg Wouw voor het eerst contact met het uit Engeland meegekomen militair gezag. Dit was majoor E.W.M. Quarles van Ufford, die benoemd was tot Militair Commissaris voor het district Roosendaal. In zijn boek "Herinneringen van

een Wouws verzetsman", beschrijft de heer van Wezel dit soort zaken uitvoerig, waarbij hij ook uit laat komen, dat de ontmoeting met dit gezag niet helemaal naar tevredenheid verliep, omdat hij het gevoel had dat er met twee maten werd gemeten.

WEDEROPBOUW

Direct na de oorlog werd begonnen met de wederopbouw. Aan de Plantagebaan, op de plaats waar nu de firma Krinkels gevestigd is, kwam een werkkamp waar 90 arbeiders van de wederopbouw gehuisvest konden worden. In Wouw kwam een sub-bureau dat samen met het streekbureau in Roosendaal het nodige werk verzette. Het kamp bleek al snel te klein, want in totaal 125 arbeiders waren regelmatig in het dorp aan het werk (16).

Dat leverde al snel resultaat op, want op 10 november 1948 schreef Brabants Nieuwsblad dat er inmiddels 11 van de 65 verwoeste woningen weer waren opgebouwd, terwijl er in de loop van dat jaar nog 8 gereed zouden komen. Van de 320 zwaar beschadigde huizen waren er al 298 in orde en van de licht beschadigde al weer 578. De steenfabrieken in Wouwse Plantage en Heerle waren alweer aan de gang. De opbouw van de boerderijen ging wat langzamer, al was er, gezien de grote bedragen die ermee gemoeid waren, geen reden tot klagen. Van de 77 waren er al 10 gereed, terwijl bij 4 de bouw in volle gang was. Ook aan de kerk werd langzaam begonnen. Pas in 1950 begon het definitieve herstel van de kerk.

NIEUWE VERNIELINGEN

Toch zou er nog heel wat vernield worden voor de oorlog definitief voorbij was. Op het moment waarop de geallieerden de haven van Antwerpen gingen gebruiken als aanvoerhaven voor hun voorraden, raasden de V 1's over de gemeente Wouw. En aangezien dat niet de meest betrouwbare bommen waren, kwamen ze regelmatig op plaatsen naar beneden waar ze niet moesten komen. Uit gemeentelijke gegevens blijkt, dat er in totaal ongeveer 200 in de gemeente Wouw vielen. Dat kostte nog eens 8 slachtoffers, er werden 17 woningen vernield en vele beschadigd, om niet te spreken van de talloze ruiten die sneuvelden (21).

UITBREIDING

In verband met de wederopbouw kwam er ook een wederopbouwplan tot stand. Daarin stond ondermeer het Torenp plein ge-projecteerd en de Pastoor Pottersstraat. Al deze woningen dateren van kort na de Tweede Wereldoorlog. In de Doeldreef en de Spellestraat verrezen noodwoningen, evenals in Wouwse Plantage en enkele in Heerle. Daarnaast begon men woningen te bouwen om te voldoen aan de groei van de bevolking, kort na de oorlog en dat alles resulteerde uiteindelijk in de kerkdorpen zoals Wouw die op dit moment nog kent. Toch blijft de schade van de oorlog ook nu nog zichtbaar. Langs de Bergsebaan staan bomen waar nog granaatscherven inzitten en in het wegdek zitten nog de putten van de kogels die ingeslagen zijn en in menig oud huis kunnen de bewoners U de balken aanwijzen waarin nog de granaatscherven en kogelgaten zitten. Ook in het landschap zijn hier en daar nog de tekens van de voorbije oorlog zichtbaar. Denk maar eens aan het stukje tankval in de bossen van Wouwse Plantage, de vele nieuwgebouwde boerderijen in de gemeente en het kleine aantal historische panden dat bewaard is gebleven.

MILITAIREN

Over de gesneuvelde militairen hebben we in dit boekje een speciaal artikel geschreven, voorzover het de geallieerden betreft. Maar uiteraard sneuvelen er ook Duitse militairen tijdens de bevrijding van de gemeente Wouw. In totaal lagen er na de bevrijding 83 in een veldgraf begraven op verschillende plaatsen in de gemeente Wouw. Na de oorlog werden alle lijken opgegraven en werden de Duitse soldaten overgebracht naar IJsselstein. Aan de hand van de veldgraven kunnen we ons ook een beeld vormen van de hardheid van de gevechten. (22).

Met name in de Mariabaan en Paardendreef en het gebied tussen de tankval en de grens boden ze weerstand. In de Paardendreef, Mariabaan, de Besterd, de Heistraat en bij 't Hoekske alleen al, lagen 47 Duitsers begraven. Toen daar de tegenstand gebroken was, ging het wat sneller en vielen er ook minder Duitsers. Van een veldgraf van de Duitsers die volgens de verhalen bij de molen gedood zouden zijn, is nergens sprake. Een reden te meer, om aan de juistheid van

dat verhaal te twijfelen.

Wouw, 17 maart 1985.

RENE HERMANS.

Noten:

1. Zie de literatuurlijst aan het eind van dit verhaal.
2. Zie het artikel op pag. 73 waar de bouw van de tank-gracht in de buurt van Wouwse Plantage wordt beschreven.
3. Deze rapporten zijn zowel op het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie in Amsterdam als in het Centraal Archiefdepot van het Ministerie van Defensie in Den Haag.
4. OB44A nr 597 in het R.I.O.D. te Amsterdam.
5. OB44A nr 513
6. Doos 15 bundel Albrecht rapporten nr 1457 t/m 1586 augustus 1944, in het Centraal Archiefdepot in Den Haag.
7. Bur. Inlichtingen Eindhoven doos 2 bundel 38. (Centraal depot/Bur.mil. terugkeer Doc. Mil. Inl. Dienst. Bundel Albrechtrapporten A 235 t/m A 518 oct. 1944.
8. Niet geïnteriseerd archief Wouw, brief van 12 december 1944/ no. 1158. Gericht aan de militaire commissaris in het district Roosendaal.
9. Zie de vertalingen van de artikelen van de krijgsverrichtingen van deze troepen in dit nummer.
10. Wouwse Plantage werd dus, in tegenstelling tot de officiële gegevens, al een dag eerder bevrijd. Dit bevestigen ook de Duitse en Canadese berichten.
11. Albrecht-documenten in het Centraal depot in Den Haag. Doos 16 Bureau Mil. terugk. Doc. Mil. Inl. D. nr A308.
12. Archief Bureau Mil. terugk. Doc. Mil. Inl. D. doos 10 bundel 33/3. "De troepen uit Wouwse Plantage hebben zich teruggetrokken tot de lijn Wouw-Rosendaal (D/4/7231). Slechts een zeer kleine afdeling is achtergebleven. De generaal en zijn staf en ongeveer 1000 manschappen voeren een verdere terugtrekking uit. De Duitsers hebben 60% van hun inzetbare troepen in West-Brabant verloren".
13. Zie ook het artikel over de Lambertuskerk elders in dit boekje.
14. Uit het boek "Herinneringen van een Wouws verzetsman" door J.C. van Wezel. Wouw, 1984.
15. Brief van 4 juli 1945 no 220/45. Uit het niet-geïnteriseerd archief van de gemeente Wouw.

16. Brabants Nieuwsblad van 10 november 1948.
17. Brabants Nieuwsblad van 10 juni 1954.
18. Brief van 3 november 1944 aan de Commissaris der Koningin.
19. Brief van de burgemeester van Wouw aan de Commissaris der Koningin d.d. 8 november 1944.
20. Jodetun Kalicum en Tinctura Jodii zijn ontsmettingsmiddelen. Ephedrine is een middel voor ziekten aan de luchtwegen. Insuline is een hoogstnoodzakelijk middel voor patiënten die lijden aan suikerziekte.
21. Vragenlijst door de gemeente ingevuld ten behoeve van de geschiedbeschrijving. De lijst is gedateerd op 11-7-1945. De brief is nog niet geïnventariseerd in het archief van Wouw.
22. Lijst met Duitse veldgraven in de gemeente Wouw. Deze is aanwezig in het nog niet geïnventariseerde archief van Wouw. Dankzij Jan Schijven konden wij beschikken over deze lijst en overige nog niet geïnventariseerde stukken.

Literatuur:

Herinneringen van een Wouws verzetsman.

J.C. van Wezel, Wouw, 1984.

Bevrijding van Nederland 1944 - 1945.

Gen.-maj. B. Koning, Nijkerk, 1960.

The Victory Campaign. Strategicus, London, 1946.

The eighty-five days. R.W. Thompson, London, 1957.

De slag om Antwerpen en de Schelde. J.L. Moulton, Baarn, 1979.

Nederland in den oorlog. Roos van Bergen, Utrecht z.j.

Historie van de Tweede Wereldoorlog. Sir Basil Liddell Hart e.a. Londen/Antwerpen z.j.

Bericht van de Tweede Wereldoorlog. Onder redactie van drs. A. Paape. Amsterdam, 1950/1952.

Diverse kranteberichten in Brabants Nieuwsblad en Dagblad De Stem.

De geschiedbeschrijving van de verschillende Canadese regimenten.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door financiële steun van de
Rabobank „Wouw - Kruisland ”

